

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 6
November
1980

For første gang i Danmark bygges barrikader, da de unge demonstrerer mod nazisternes efterhånden mange overgreb. Materialet må vejbane og fortove levere. Werner Best: »Det københavnske pak skal smage pilsken« - og 3000 tyske soldater var på vej mod hovedstaden.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.

Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,

5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Direktor G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Haslev, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 86 04

Tandtekniker Leo Kærraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgård, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Solveig Skjøtt
Dalso Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningssekema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningssekemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i sekemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må sekemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

**Pigtraad -
Gestapofangen**

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid 18-19
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDHOLD:

Generationsskifte for	
4. Maj-kolegierne	135
Fra grænselandet	136
Godt at vide	138
Runde dage	138
Erstatningslovens historie V ..	140
Dagbogen	141
Fra redaktionen	143
Islands Brygge/Theresianstadt ..	143
De sidste dage i Dachau	144
Foreningerne	147-150
Mindeord	150
Adresseliste	152

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/12 og 15/2. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 6

NOVEMBER 1980

35. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

4. Maj-kollegierne står over for et generationsskifte

Kollegierådet for de ni 4. Maj-kollegier holdt årsmøde i Aalborg i weekenden 25.-26. oktober.

I sin beretning sagde formanden, redaktør Niels A. Eigenbroth bl.a.:

Vi befinder os i en brydningstid, og den indvirker også på vore 4. Maj kollegier. De fleste af vore kollegier blev ikke alene opført tidssvarende, men også fremsynet, og alligevel må vi i dag konstatere, at udviklingen er løbet hurtigere, end nogen kunne forudse, da vore kollegier stod færdige som særdeles attraktive og billige boliger for unge under uddannelse.

De fleste kollegier er nu i den alder, hvor det er nødvendigt med bygningsmæssige eftersyn og ofte meget store reparationer, og dertil kommer oliekrisisens absolutte krav om isolerende foranstaltninger i et omfang, som man ikke kunne forudse. Derfor er det mange steder dyrt for os at isolere, og hvert enkelt kollegium kører ikke alene med en stram økonomi, men også under nødvendigheden af at få tilført frisk kapital, så at de øjeblikkelige udgifter ikke rammer netop disse års kollegianere med for voldsomt stigende huslejer.

I Kollegierådet har vi mærket det i form af pres på vore udlånsmuligheder, men lykkeligvis har vores kollegiefond været i stand til enten at bevilge de ansøgte penge eller stille i udsigt, at vi kan klare den økonomiske hjælp inden udgangen af dette kalenderår.

Værre er det, at vi må erkende, at vore kollegier har stadig sværere ved at leve op til de forventninger eller krav, som unge i dag stiller til en bolig. Vi syntes for 20-30 år siden, at 12 kvm var sær-

deles rimeligt til en studerende, men kollegiesektionen under Lejernes LO hævder i dag, at værelser under 18 kvm må komme ind under kategorien kosteskabe!

I vore kollegiers tilblivelsestid var der heller ingen, der kunne forestille sig, at »tosomhed« så hurtigt ville blive betragtet som en helt naturlig foreteelse.

NYT KOLLEGIUM I MARSTAL

For Marstal-kollegiets vedkommende har det bevirket en yderst drastisk konsekvens med planer om at afstå det, der for os alle står som perlen i vores kollegiekæde, og med plan om opførelse af et helt nyt 4. maj. kollegium efter andre

principper end dem, vi hidtil har kendt og arbejdet med.

Vi ser med spænding frem til beretningen fra Marstal, og vi må diskutere, hvorvidt de erfaringer, som man nu skal gøre på Ærø, skal have indflydelse på planlægningen andre steder.

En anden alvorlig kendsgerning i vort virke er, at vi står overfor et generationsskifte.

I Esbjerg, København og Aalborg står man midt i såvel formands- som efor-skifte, og andre steder oplever man også personændringer og bebudelse af, at der må findes nye folk til tillidsposterne.

Jeg vil gerne udtrykke forventning til, at disse personskifter gennemføres med et vågent blik for værdien af den kontinuitet, der for mig at se er noget helt afgørende for vore 4. maj kollegier.

VENNEKREDSE AF STOR VÆRDI

Vi må erkende, at mange minder fra krigens og frihedskampens år fortoner

4 Maj-kollegiet i Marstal blev indviet 16. september 1960. Nu bliver her måske efterskole, og der bygges et nyt kollegium - tidens smag ændrer sig.

sig, men netop i de ni levende mindesmærker, som Frihedsfonden har sat for Danmarks frihedskamp, har vort samfund fået skænket værdier, som er værd at fastholde. Det bliver stadig sværere at finde folk med rod i frihedskampen, men alle vore kollegier er efterhånden så gamle, at man med fordel må kunne kalde på nogle af dem, som har tilbragt deres studieår på et 4. maj kollegium, og som derigennem ikke alene har en interesse, men formentlig også en indlevethed i det særlige kollegieklima, som findes i vort område.

Man har allerede haft held hertil i Århus og i Odense, og i den forbindelse tror jeg, at det er af uhyre værdi at have en organiseret vennekreds, som man har det i København, Odense, Aabenraa, Marstal og Aalborg.

Såvel Frihedsfonden som Kollegierådet kan notere salg af Hakon Stephensens bog »Et krigsmonument - ni 4. maj kollegier«, men jeg havde håbet gennem de enkelte kollegier at afsætte flere. Det er en smuk og værdig gave - brug den, eventuelt også i forbindelse med legatuddelinger. Bøger kan fortsat rekvireres hos mig til favørprisen 40 kr. For alle andre er prisen 60 kr. pr. bog.

Af specielle opgaver fra det forløbne år kan jeg oplyse, at det er lykkedes at føre forhandlingerne for Tønder-kollegiet til en heldig afslutning i boligministeriet.

Boligstyrelsen har foretaget den godkendelse af kollegiets vedtægter, som på trods af det statslån, der indgik i kollegiets etablering, gør det muligt at fortsætte de generelle retningslinier for sammensætning af bestyrelsen og optagelse af uddannelsessøgende, som er gældende for alle 4. maj kollegierne.

GENVALG OG NYVALG

Som formand for Kollegierådet genvalgte redaktør Niels A. Eigenbroth, og i stedet for kredslæge Erik Lage, der var afgået ved døden, nyvalgte læge Seyer Kjartan-Hansen, Århus, til forretningsudvalget. Til bestyrelsen valgtes afdelingsingeniør Per Fog, Aalborg.

Vi kan i øvrigt tilføje, at 4. maj kollegiet i Aalborg skiftede efor 1. november, ider redaktør Niels A. Eigenbroth, der har forestået ledelsen siden starten i 1950, havde ønsket at træde tilbage. Bestyrelsen har som ny efor udpeget intendant ved den nordjyske militærregion og ved Dronningens Livregiment, major Bent Thomsen, 54 år.

I Eigenbroths tid som efor i Aalborg

har der været omkring 1000 kollegianere under uddannelse. De er nu spredt for alle vinde. Nogle virker således i USA, andre i Canada, mens andre virker i England.

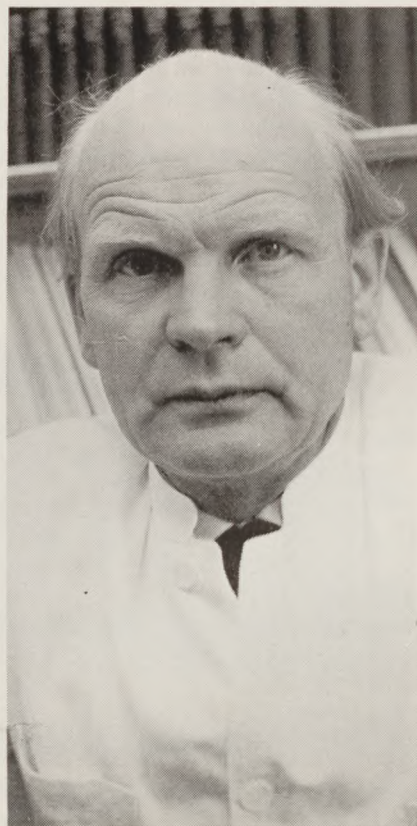
Eigenbroth bliver boende i Aalborg, idet han har lejet lejlighed på Boulevarden, så han bor stadig centralt.

TAK

TAK til kammerater, der enkeltvis eller sammensluttet bidrog til den rønd, som — overraskende for mig — på initiativ af medarbejdere blandt læger, psykologer, sygeplejersker og andre — blev indstiftet i mit navn, da jeg forlod mit sygehus- og universitetsarbejde nogle år før andre ville have kasseret mig.

Jeg er taknemmelig for — også betænkelig ved, at man — altså osse I — har tillid til, at jeg — her i den sidste ende af sæsonen — skulle magte at håndtere det anselige beløb fornuftigt.

Jeg prøver. Endnu er fondens status, at jeg selv bestemmer, hvad der er fornuftigt. Det hjælper.

Blandt andre ugjorte ting vil jeg finde det fornuftigt — såfremt der bliver behov — at kanalisere midler til det i Frihedsfonden igangværende forsøg på at godtgøre hvordan og hvor langt KZ-senfølgerne særlige invaliditetsproblematik er alment brugbar og kan vejlede forståelsen af den — også førtidige — invaliditet, der tegner sig som en følge af dagens nedslidningssygdomme.

Det er min tro, at sådan en sag godtages — selv af en broget giverskare. Men også andre ting kan trænge sig på.

Paul Thygesen

Paul Thygesen

BARAK 14 PÅ HIMMELBJERGET

Barak 14, også kaldet Gedestalden, samlede sine medlemmer i weekenden 23.-24. august på hotel Himmelbjerget. Der er nemlig tradition for, at man samles en weekend så nær som muligt ved den weekend 25.-26. august, da gruppen blev ført fra Århus arrest til Frøslev.

Programmet var helt opfyldt af kammeratligt samvær. Man fik dog også tid til et besøg på Silkeborg Museum, der som sit mest fremragende klenodie har Tollund-manden.

FRA GRÆNSELANDET

Der har været valg i Vesttyskland. Uden at blande os i tysk partipolitik, har det dog nok glædet de fleste af vore læsere, at det i hvert fald ikke blev Strauss-partiet, der vandt. Men valgkampen var hård, og der blev - i hvert af de to største partier - brugt hårde ord.

I »Flensburg Avis« (den danske avis i Sydslesvig) blev det midt under valgkampen oplyst, at den sydslesvigske vælgerforening SSV (den danske vælgerforening) følte sig dybt rystet over den stil - eller rettere mangel på stil - der prægede valgkampen.

De vesttyske partiet havde - for dog at søge tonen dæmpet lidt - oprettet et fælles voldgiftsudvalg, der skulle tilse, at valgkampen ikke udartede. Udvalget kom på hårdt arbejde. På et af de sidste møder offentliggjorde udvalget en række irettesættelser. Det gik bl.a. ud over Franz Josef Strauss, der på et møde i München havde kaldt socialdemokratiets forretningsfører Egon Bahr for en »rænkemager, hvis propaganda ikke adskiller sig fra hetzen fra en Julius Streicher«.

Streicher var som bekendt nazistisk gauleiter i Nürnberg og udgiver af det antisemitiske nazistiske blad »Der Stürmer«. Udvalget betegnede udtalelser, som en »personlig fornærmelse mod Egon Bahr«.

Strauss havde også sagt, at »Bahr organiserer pøbelen og rakket fra gaden«. Også den udtalelse blev påtalt.

Socialdemokraterne fik dog også påtale, bl.a. for en annoncetekst, hvori det hed, at Strauss, der er »skandalernes og affærrernes mand, må ikke blive skandalernes og affærrernes kansler«.

»Flensborg Avis« har under valgkampen også omtalt et referat i det tyske mindretals avis i Sønderjylland »Der Nordschleswiger«. Det var referat af en

Eigil H. Larsens Eftf.
v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11   **Flagfabrik**   1255 København K
(v. Kongens Nytorv)   Telefon (01) 11 07 87

tale i Sankelmark af det tyske »Grenz-friedenbund«s formand, rektor Arthur Thomsen. Han skal have sagt, at i landsdelen Slesvig er man ikke dansk, men man kan være det. Videre hed det i talen, at »denne mulighed har tyskerne indrømmet deres danske naboer selv i den værste nationalsocialistiske forblændelsens tid, nemlig i Hitlertiden«.

»Flensborg Avis« omtaler denne tale på forsiden under overskriften »Selv i Hitlertiden...«

Og »Flensborg Avis« bringer denne kommentar:

- Har man kendt mage? Selv i Hitlertiden indrømmede man os muligheden for at være dansk. Ja, det gjorde man. Den danske befolkningsdel blev ikke

udslettet af Hitler, som så mange andre befolkningsgrupper blev det.

Vi kunne leve som danske i Sydslesvig fra 1933-45. Godt nok blev nogle af vore medlemmer fængslet og kastet i KZ-lejr, men de kunne fortsat vælge at være danske. Nogle af vore familiefædre mistede deres arbejde, fordi de var medlemmer af Den slesvigske Forening eller sendte deres børn i dansk skole, men de kunne fortsat vælge at være danske. Danske børnerige familier fik frataget børnepengene, fordi de sendte deres børn i dansk skole, andre blev nægtet social understøttelse, fordi de var medlemmer af en dansk forening. Bortset fra dette kunne de fortsat vælge at være danske.

Flensborg Avis' redaktør i Tønder

DAELLS
VAREHUS

Stormagasinet med de små priser

blev arresteret og døde i tysk fængsel, men Flensborg Avis kunne stadig udkomme. Redaktør Ernst Christiansen fik skriveforbud og måtte til sidst ikke mere betrage Flensborg Avis' lokaler, et påbud, der fysisk og psykisk svækkede ham og førte til hans alt for tidlige død. Men Flensborg Avis kunne udkomme!... Danske spejdere kunne gennemføre deres spejderarbejde, men tit fik de tæv på Flensborgs gader. Hvis de fandt sig i det, kunne de vælge at være danske spejdere. Jo, i sandhed, selv i den værste Hitlertid havde vi mulighed for at være danske.

Når man hører Arthur Thomsen sige sådan noget, kommer man til at tænke på dem, der vil bevise den nuværende grænses berettigelse og retfærdighed ved at sige, at selv Hitler accepterede denne grænse. Den blev ikke slettet, sådan som han slettede andre grænser. At han gik over grænsen og besatte og underlagde sig hele Danmark, ændrer for disse mennesker intet ved den kendsgerning, at grænsen var anerkendt.

Ja, vi fik altså lov til at udfolde os, selv i den værste Hitlertid. Hvad pokker klager vi egentlig over!

-t

GODT AT VIDE

SYGEHUSOPHOLD INDEN PLEJEHJEM

Det sker ofte, at patienter må ligge længe på sygehus for at vente på en ledig plads på et plejehjem. Hvordan med økonomien i denne periode?

Loven siger, at pensionen skal inddrages ved udgangen af måneden efter den måned, hvor det sociale udvalg har truffet beslutning om, at en pensionist, der er indlagt på sygehus, kan optages på plejehjem. Såfremt pensionisten midlertidigt bliver hjemsendt, skal pensionen selvfølgelig straks udbetales igen.

Når pensionen ophører, ydes der i stedet et lommepengebeløb på knapt 400 kr. for personer over 60 år og godt 400 kr. for personer under 60 år. Desuden kan der ydes hjælp til de faste udgifter som husleje, gas, lys, forsikring o.l. Denne hjælp ydes indtil udgangen af måneden efter den måned, hvor pensionisten er blevet indlagt på plejehjem-

met, men må dog ikke overstige det beløb, den pågældende pensionist ville have fået udbetalt, hvis der ikke havde været tale om ophold på plejehjem.

For ægtepar gælder, at når den ene af ægtefællerne kommer på plejehjem, vil vedkommende få lommepenge, medens den hjemmeboende ægtefælle - for så vidt den pågældende er pensionsberettiget - får pension som enlig.

Boligydelsesloven, der trådte i kraft i 1979, er her mere fordelagtig for pensionister end den tidligere lov, idet der kan ydes boligydelse til den hjemmeboende pensionist uden forhøjelse af egenbetalingen til det antal værelser, de begge ville have kunnet få boligydelse til, hvis ægtefællen ikke var kommet på plejehjem.

Det er dog en forudsætning, at ægteskabet har bestået i de sidste 5 år, og at boligydelsen er søgt inden indlæggelsen på plejehjem.

OM BRILLETILSKUD

Da sygekasserne forsvandt, forsvandt også de gamle regler om tilskud til briller. Nu ydes der efter sygesikringsloven kun tilskud til briller til børn under 16 år.

Til personer over 16 år kan der i visse tilfælde ydes tilskud til brilleglas, men ikke til brillestel. Denne hjælp ydes efter bistanndsloven.

Der gives kun tilskud til første anskaffelse af brilleglas, og kun hvis glassenes styrke er større end plus eller minus 4,00 (der gives dog også tilskud, hvis man tidligere har haft svagere briller, men nu skal have glas med en styrke, der er større end plus eller minus 4,00). Det er således nu en ret begrænset del af borgerne, der kan få tilskud til brilleglas. Normalt må man selv betale glassene og derefter få en del af udgiften refunderet i socialforvaltningen. Klager over socialforvaltningens afgørelse kan forelægges for amtsankenævnet (socialforvaltningen skal på forespørgsel oplyse om amtsankenævnets adresse).

Runde dage

Jack Kristensen, Langåvej 62, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 60 år 15. november.

Jens Børge Andersen, Minervavej 16, 2610 Rødovre (Buchenwald) 65 år 18. november.

Poul E. Knudsen, Dragør, 60 år 18. november.

Egon H. Larsen, V. Søgade 46,2., 1601 Kbh. V (Buchenwald, Neuengamme 51.579) 60 år 20. november.

Emil Johannsen, Bondehavevej 34, 2880 Bagsværd (Buchenwald) 65 år 28. november.

Ole Kjeldsen, Niels Juelsg. 8, 9000 Aalborg, 60 år 29. november.

Lars P. Sørensen, Arkildsdal 7, 9400 Nørresundby, 60 år 29. november.

Aage Marius Nielsen, Lergravsvej 11, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 75 år 30. november.

Ole Kragh, København, 65 år 1. december.

Jens Jac. Jensen, (Jejse), Fårbækvej 2, 7000 Fredericia (Neuengamme, Alt Garge, Hannover-Stöcken) 60 år 3. december. Sekr. f. Erhvervshammernes Fredericia afd.

Iver Andersen Jensen, Søndergade 16, 3060 Espergærde (Buchenwald) 65 år 5. december.

Erik Andersen, Strøhojgård, 4050 Skibby (Buchenwald) 60 år 6. december.

Vilfred Petersen, (alle), Kirkeg. 10, 9990 Skagen, 70 år 9. december.

Jens Chr. Levisen, Beringsgårdsvej 87A, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 60 år 13. december.

Willy Wendel, Vestergårdsvej 81,2., 2600 Glostrup (Buchenwald) 65 år 14. december.

Helge K. Nielsen, Fyensvej 6, 9900 Frederikshavn (Buchenwald) 60 år 16. december.

Jens Kolshave, Skærbækvej 25, 2610 Rødovre (Buchenwald) 65 år 16. december.

Henning Ørndrup, Frejasvej 2, 3400 Hillerød (Buchenwald) 60 år 17. december.

Kurt Ørsted, Runevej 17, Tune, 4000 Roskilde (Stutthof 25.752) 65 år 17. december.

Leo Rosberg, Dalgas Boulev. 13 st., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 70 år 19. december.

Gunnar Severin, Upsalag. 26, 2., 2100 Kbh Ø (Buchenwald) 65 år 19. december.

A. V. Jacobsen, Vigerslevvej 309,1., 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 20. december.

E. Lykke Nielsen, Herluf Trollesvej 10, 5700 Svendborg (Buchenwald) 65 år 20. december.

Aage Hegner, 4944 Fejø, 70 år 21. dec.

Svend Julsgaard Larsen, Boeslundevej 1, 2700 Brh. (Buchenwald) 70 år 22. december. I mange år formand for Buchenwaldklubben og bestyrelsesmedlem i Kammeraternes Hjælpefond.

Aage Køppen, Kobbelvænget 60,2., 2700 Brh. (Buchenwald) 60 år 23. december.

Freddy Juel Sørensen, Holbæk, 65 år 23. december.

F. L. Pind, Skovfogedhuset, Vesterbæksvej 9, 4773 Stensved, (Buchenwald) 70 år 27. december.

Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 Kbh. K (Dachau 142.563, Neuengamme 79.271) 70 år 27. december. Formand for Dachauklubben.

Helge Pedersen, Gyden, Ordrup, 4370 Merløse (Neuengamme 67.381) 75 år 28. december.

Robert Tim, Sct. Hans Hospital, afd. 4, 4000 Roskilde (Stutthof) 75 år 31. december.

Ved en beklagelig fejltagelse har vi her i Aalborg Afd. i oktober nr. af »Pigtraad«

gjort Chr. Vrist, Stormgade 13, Harbøre 7 år ældre, samtidig med at vi har flyttet hans fødselsdag.

»Undskyld Chr.«

Børge Jensen

Julsgaard fylder 70 år

Buchenwaldklubbens tidligere formand, pens. politiassistent Svend Julsgaard Larsen, Boeslundevej 1, 2700 Brønshøj, fylder den 22. december 70 år.

Julsgaard sad i klubbens bestyrelse fra dens stiftelse den 19. september 1945, til han af helbredsmæssige grunde måtte trække sig tilbage fra bestyrelsesarbejdet på generalforsamlingen i 1978. Af disse mange år beklædte han formandsposten fra 1950 til afgang.

Julsgaard behøver ingen nærmere præsentation blandt kammeraterne i klubben, og han er også godt kendt af mange kammerater i andre fangeorganisationer, idet han i en årrække sad i Fangesammenslutningens bestyrelse, hvor han havde en række tillidshverv, ligesom han sad i bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond.

Buchenwaldklubben har alle dage været Julsgaards hjertebarn, en følelse der blev grundlagt allerede under opholdet i de tyske lejre, og vi husker ham som den virkelig gode kammerat, der med sit sprudlende humør virkede til at holde modet - og livet - oppe i den svære tid. I Buchenwald skrev han vores Buchenwaldsang, som stadig synges ved vore større sammenkomster, og som han, der er en meget dygtig viseforfatter, beskriver som »mit livs sang«.

VI ER MANGE, der skylder Julsgaard en meget stor og varm tak for det uselviske arbejde, han har gjort for at skaffe så mange som muligt, så meget som muligt i erstatning. Her tænkes på de mange kammerater, der lider af efterveerne fra opholdet, og på enkerne efter de kammerater, der ikke er blandt os mere. Få kender som Julsgaard erstatningslovene, og ingen har stillet sin viden så villigt til rådighed, som han har gjort, for at hjælpe alle på bedste måde.

Vi kolleger husker også Julsgaard, som den gode arbejdskammerat, han altid har været. Det gav sig udslag i, at han indenfor kollegernes rækker påtog sig forskellige tillidshverv, som han også

bestred på bedste måde. Vi husker ham også for hans medlemsskab af politiorkestret gennem mange år, i særdeleshed når der var særligt vanskelige passager for klarinetten, ligesom vi husker ham som forfatter af de mange politirevyer, som blev opført til stor glæde, såvel for tilskuerne, som for de medvirkende. Julsgaard har altid søgt at sprede fest og glæde, hvor han så end har befundet sig, selv om forholdene just ikke altid har opfordret dertil.

Desværre har de seneste år været svære for Julsgaard. Som så mange andre er han selv ramt af alvorlige efterveer fra opholdet i de forskellige lejre i Tyskland, hvilket har præget ham meget, og som beklageligvis har gjort, at vi i de seneste år ikke har haft ham mellem os ved vore sammenkomster, hvor han er meget savnet.

HVEM husker ikke, når han som leder af vore andespil sprudlende af humør slog om sig med sine vittige bemærkninger. Jo, vi har allerede savnet Julsgaard, og det er vores håb, at han må overvinde sig selv og atter mødes med os ved vore sammenkomster.

At Julsgaard ved sin afgang fra bestyrelsen blev udnævnt til æresmedlem af sin klub er blot et ringe bevis på vor taknemmelighed, for alt hvad han har gjort for os.

Kære Julsgaard. Her på din 70-års fødselsdag ønsker vi dig hjertelig til lykke og håber for dig, at du sammen med Tilla endnu må opleve mange lykkelige år.

BESTYRELSEN

Det er bestyrelsen bekendt, at Julsgaard ikke er hjemme på sin fødselsdag.

Erstatnings- lovens historie og tal

V

Som omtalt i forrige artikel dannedes i 1957 et Fællesudvalg for Danmarks tidligere politiske Fanger med henblik på forhandlinger om de krav, der var rejst om erstatning fra Vesttyskland. Udvalget søgte samarbejde med andre vesteuropæiske fangeorganisationer, og i januar 1958 kunne fællesudvalgets formand, statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, meddele, at den danske aktion havde tilslutning fra Belgien og Luxembourg, ligesom Norge, der havde haft betænkeligheder, nu også gav sin tilslutning.

I begrundelsen for kravet blev det understreget, at man ikke ønskede godtgørelse for at have deltaget i frihedskampen, men at det var »de fuldstændig retsløse tilstande, som ved en afgrund af umenneskelighed adskilte sig fra en civiliseret opfattelse af en besættelsesmagts optræden«, der var grundlag for kravet.

Snart fik kravet også tilslutning fra Holland og Frankrig, ligesom det også støttedes af de internationale komiteer for fangerne fra KZ-lejrene Buchenwald, Dachau, Flossenbürg, Neuengamme, Bergen-Belsen, Auschwitz, Natzweiler, Sachsenhausen, Ravensbrück, Hinzert og Esterwegen.

Resultatet blev 26. mill. kroner

Der fulgte nu en lang række forhandlinger. Og i 1959 kom resultatet, 26 millioner kroner til Danmark fra Den vesttyske Forbundsrepublik. Beløbets størrelse skabte nogen bitterhed. »Land og Folk« kaldte det »et latterligt lille beløb«, og »Politiken« skrev i en lederartikel:

- Ordet »erstatning« kan overhovedet ikke anvendes i denne forbindelse, og 16 mill. D-mark bliver et næsten latterligt beløb, når man tænker på, at der fra dansk side indtil i dag er brugt nær 400 millioner til på rent socialpolitisk basis at udbedre lidt af den skade, danske borgere personligt led under det nazistiske voldsherredømme.

Fællesudvalgets formand, H. C. Steen Hansen, udtalte i et interview bl.a.: - For os, der havde gennemgået tysk fangenskab, var det primære at få anerkendt et folkeretsligt princip, som ikke dækkedes af Haag-konventionen, nemlig civilbefolkningens beskyttelse. De materielle spørgsmål måtte komme i anden række. Det, vi ville opnå, var en tysk erkendelse af skyld, der samtidig indrømmede en folkeretspraksis til forhindring af gentagelse.

Også fra flere fangeforeninger kom kritiske betragtninger, hvorved der blev givet udtryk for, at der ikke hermed var givet Tyskland »saldokvittering«.

Nye krav til erstatningsloven

Der fremkom samtidig røster, der fandt, at den danske erstatningslov trods alle dens gode sider stadig trængte til forbedringer. Det kom også til udtryk i »Politiken«s ovenfor nævnte lederartikel, der sluttede således: - Folketinget kommer næppe uden om at tage stilling til spørgsmålet og gennemføre et tillæg til erstatningsloven af 1. oktober 1945. Man må så håbe, at det kan gøres med samme fordomsfrihed, som prægede den oprindelige lovs vedtagelse.

Fangeforeningerne fremførte også deres kritik overfor myndighederne. Det fik socialminister Julius Bomholt til at understrege de i 1957 indførte smidigere bestemmelser med hensyn til fastsættelse af invaliditetsgraden, hvorefter invaliditeten skal fastsættes under hensyntagen til såvel den lægelige bedømmelse som til pågældendes indtjeningssevne. Ministeren meddelte ulykkesforsikringen, at hensigten hermed netop var at gøre det muligt for direktoratet at ansætte personer med en efter lægelig bedømmelse lav invaliditetsgrad, men med en ringe indtjeningssevne, til en højere invaliditetsgrad efter en samlet bedømmelse af forholdene.

Og omvendt var det ikke meningen, at personer med høj invaliditetsgrad efter lægelig bedømmelse, men en relativ stor indtjeningssevne, skulle ansættes til en lavere invaliditetsgrad end den lægelige bedømmelse gav udtryk for. I disse tilfælde skulle altså den samlede bedømmelse ikke være under det, der fremgik af den lægelige bedømmelse.

Nye regler for regulering

Ved lov nr. 151 af 13 maj 1959 blev med virkning fra 1. april 1958 iværksat nye regler for pristalsregulering (i

forbindelse med en ændring i tjenestemandsløvens regler for regulering).

Renteerstatningerne blev forhøjet med 5 pct., og de derved fremkomne nye rentebeløb blev udgangspunktet for de senere reguleringer. Renterne skulle herefter reguleres i takt med reguleringen af tjenestemændenes løn, således at rentebeløbene reguleredes med samme beløb som en tjenestemand i lønramme 7.

Udgiften til erstatninger

Som tidligere oplyst i denne artikelse-rie var udgiften til erstatninger i finansåret 1945-46 kun 106.072 kr., men steg allerede i 1946-47 til 6.626.242 kr. Derefter stagnerede udgiften, ja faldt endog lidt i de følgende år (se tabellen i afsnit II, februar 1980), således at udgiften i 1950-51 kun var 5.861.295 kr.

De følgende 10 år steg udgiften jævnt med enkelte udsving i nedadgående retning, indtil udgiften i 1960-61 nåede op på godt 10 mill. kr., jfr. nedenstående tabel:

1951-52	6.304.619 kr.
1952-53	6.675.005 kr.
1953-54	6.253.153 kr.
1954-55	6.276.610 kr.
1955-56	6.334.177 kr.
1956-57	6.524.634 kr.
1957-58	8.646.839 kr.
1958-59	7.646.660 kr.
1959-60	8.824.552 kr.
1960-61	10.303.333 kr.

Store udsving i antallet af ansøgninger

Ved udgangen af 1948 havde ulykkesforsikringen registreret ialt 5.231 sager. I 1949 kom der 118 nye sager, og i 1950 kom 70 sager. Derefter var der i de følgende år store udsving, der klart afspejlede ændringerne i loven og måske ikke mindst den stigende aktivitet, fangeforeningerne og Frihedsfonden udfoldede, jfr. følgende tabel:

1951	56 sager
1952	36 sager
1953	16 sager
1954	11 sager
1955	9 sager
1956	10 sager
1957	52 sager
1958	68 sager
1959	93 sager
1960	470 sager

Efter lovændringen i 1957 fulgte en række genoptagelser af tidligere afgørelser, jfr. følgende tabel, hvor tallene i pa-

rentes viser i hvor mange tilfælde genoptagelsen medførte forhøjelse af invaliditetsgraden, det må dog nævnes, at der også i enkelte tilfælde skete en nedsættelse:

1957 28 genoptagelser (14)
1958 96 genoptagelser (71)
1959 62 genoptagelser (43)
1960 128 genoptagelser (99)

En stor del af sagerne blev genoptaget på ulykkesforsikringens eget initiativ, men efterhånden blev sagerne i stigende grad søgt genoptaget af de pågældende selv, dog som regel gennem en af forningerne og Frihedsfonden.

Pristalsreguleringen

Erstatningerne (renterne) er siden 1946 blevet pristalsreguleret. Det samme gælder den årsløn (beregningsgrundlag), hvorefter erstatningen (renten) beregnes.

Stigningen var pr. 1. april 1946 på 11,5 pct. af grundbeløbet, hvorved højeste årsløn steg til 8.922 kr. og mindste årsløn til 5.019 kr.

Pr. 1. april 1958 var stigningen på 114,8 pct. af grundbeløbet, hvorved højeste årsløn blev 17.187 kr. og mindste årsløn 9.669 kr.

Derefter ændredes som nævnt reglerne for reguleringen, og pr. 1. april 1960 var stigningen 3,4 pct. af beløbet pr. 1. april 1958, hvorved højeste årsløn blev 17.772 kr. og mindste årsløn 9.996 kr.

Nye lovændringer

Som nævnt havde flere fangeforeninger, bl.a. De Erhvervshæmmedes Landssammenslutning kritiseret nogle forhold vedrørende erstatningsloven, ligesom politiets Buchenwaldklub rejste spørgsmål om tjenestemændenes stilling i forhold til erstatningsloven. Også Landsforeningen Gestapofangerne og Grænsekorpforeningen (grænsegendarmernes organisation) rettede henvendelser til myndighederne med krav om ændringer. Endvidere kom der henvendelser fra en kreds af læger (professor Mogens Fog samt overlægerne Knud Hermann og Paul Thygesen).

De Erhvervshæmmedes Landssammenslutning gjorde bl.a. gældende, at de i loven fastsatte frister for at få rejst en sag burde afskaffes. Socialministeren fandt dog ingen mulighed for helt at fjerne bestemmelsen, men stillede i stedet forslag om, at ulykkesforsikringen fik mulighed for at dispensere, når omstændighederne talte derfor.

Ministeren lovede, at der ville blive givet retningslinier herfor, således at dispensationen fra tidsfristerne ville blive givet, når der forelå en væsentlig invaliditet og det ikke skønnedes overvejende sandsynligt, at erhvervsevnenes nedsættelse skyldtes andre forhold end de skader, pågældende pådrog sig som følge af besættelsen.

Samtidig vedtog folkettingen en ændring i lovens prg. 24, således at der kom nye regler for tjenestemændenes muligheder for at modtage erstatning i henhold til loven. Det skete ved lov nr. 188 af 25. maj 1966, hvor der i prg. 24, stk. 2, blev tilføjet følgende bestemmelser om beregning af erstatninger til tjenestemandspensionister:

»Ved invaliditetserstatning beregnet efter en invaliditetsgrad på 25 pct. eller derunder foretages dog intet fradrag i erstatningen. Invaliditetserstatninger beregnet efter en højere invaliditetsgrad kan ikke ansættes lavere end erstatninger svarende til en invaliditetsgrad på 25 pct.«

-t
(Fortsættes)

En rettelse:

I nr. 5 er det om Frihedsfonden oplyst, at professorinde Vibeke Ege er medlem af det nuværende forretningsudvalg. Det er en beklagelig fejl, idet der rettelig skulle stå fru Vibeke Helweg-Larsen.

DAGBOGEN

DECEMBER

Mandag 1.

1944: Red. Peter de Hemmer Gudme død i Shellhuset »som følge af kvæstelser, pådraget under flugtforsøg«. Blankt afslag på tysk krav om indførelse af tyske arbejdsbetingelser ved værnemagtsarbejder inden for industrien.

Tirsdag 2.

1943: Overlærer ved Døvstummeskolen i Fredericia, Kleberg, arresteres af Gestapo. Skrevet i lokalblad: »at der i Fredericia høres græshopper, hvis sang, særlig i morgentimerne, er meget generende. Han deporteres til Sachsenhausen ved Berlin.

Onsdag 3.

1943: Trods forældres og autoriteters benådningssøgning, er 5 af de den 25. nov. dødsdømte unge mennesker skudt. Århus Universitet afbryder alt arbejde. Flagene på halvt i Århus og Randers. Razzia på Jydske Tidende i Kolding, redaktøren og flere af bladets folk arresteret. Een bajonet er stjålet fra een tysk soldat ved bal i Nexø, derfor spærretid kl. 20-5. - 1944: Bibliotekar Fabricius tvinges til at udlevere hele Det kgl. Biblioteks samling af illegale blade og litteratur.

Torsdag 4.

1943: På Jarmers Plads i København nedskydes tysk soldat. - Tyskerne har udtalt stærk

RAHBEEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

misbilligelse af søreflagningen i Randers i går og kræver senere politimester Volquartz' tilbagetræden. - 1944: Grundet spektakler på restauranter i Frederikshavn forbyder byrådet udskænkning af spiritus efter kl. 16.

Fredag 5.

1943: Københavns kommune skal betale 2 mill. kr. i bod for den i går dræbte tyske soldat.

Lørdag 6.

1944: Flere villaer i København sprængt i luften af tyskerne.

Søndag 7.

1941: Japan overfalder den amerikanske flådebase Pearl Harbour på Hawaii, sænker bl.a. 5 slagskibe og erklærer USA og England krig. - 1943: Niels Bohrs Institut for teoretisk Fysik på Blegdamsvej beslaglægges. - 1944: Silkeborg Hovedgade udsat for Schalburgtage-ødelæggelser i nat. Motorsagkyndig Erik Falck dræbes som clearingmord.

Mandag 8.

1944: I Viborg store Schalburgtage-ødelæggelser mod forretninger og beboelsesejendomme i nat. »Nørrerris« i Randers ødelægges ved Schalburgtage.

Tirsdag 9.

1943: Dansk politi afslår anmodning om at foretage razziaer efter våben på gader og i huse, når der ikke findes lovhjemmel derfor. Middelfarts politimester afslår tysk krav om udlevering af navnelister over arresthusets fanger.

Onsdag 10.

1942: En række kendte danske mænd, der arbejder illegalt, arresteret, bl.a. professor Ole Chiewitz og biblioteksdirektør Th. Døssing.

Torsdag 11.

1941: Hitler og Mussolini erklærer USA krig, kongressen i USA vedtager krigserklæring til Aksen. - 1944: Støjsender på Amager Fæled ødelagt ved sabotage. Tyskerne meddeler, at Lillebæltsbroen forsat er spærret i mørklægningsstiden.

Fredag 12.

1943: Ved tyskernes anlægning af flyvepladsen ved Odense jævnes stationsbyen Beldringe med jorden, ca. 70 familier må forlade hus og hjem, og over 1000 tønder af Danmarks bedste jord forsvinder. - 1944: Det meddeles, at 16 danske er døde i Neuengamme.

Lørdag 13.

1943: De ved tysk krigsret den 27. nov. i Kolding 4 dødsdømte har fået straffen ændret for de tos vedkommende til livsvarigt - tysk - tugthus, mens de to andre har fået 3 års tugthus.

Søndag 14.

1943: I anledning af søreflagningen i Randers den 3. ds. for de henrettede sabotører

har Dr. Best truet med strenge straffe ved aflysning af forestillinger, ved strejke efter flagning i »Tilfælde af nye henrettelser«. - 1944: Odinstårnet ved Odense sprængt i luften ved Schalburgtage.

Mandag 15.

1943: Spærretiden i Århus ophæves. Vandtårnet i Søndermarken ødelagt ved Schalburgtage. Statsforhøringskontoret i Kbhvn. lukket af tyskerne, personalet anholdt.

Tirsdag 16.

1943: Rigspolitichef Betrup-Hansen advarer folk mod at lukke op efter mørkets frembrud som følge af de mange roverier.

Onsdag 17.

1932: I Aalborg 17 anholdt.

Fredag 19.

1943: Over 50 danske, deraf 5 kvinder, føres til tysk koncentrationslejr »som følge af vedvarende rigsfjendtlig, kommunistisk virksomhed«. - 1944: Ø.K.s hovedsæde i København totalt ødelagt ved Schalburgtage. Skade for 3 mill. kr.

Lørdag 20.

1943: Dansk Riffelsyndikats fabriksbygning ødelagt ved sabotage. Alene i Løgstør sabotage 3 steder i nat. - 1941: I billetkontorerne ved biografteatre, der opfører tyske film, kræver revolvermænd navnekonvolutter med forudbestilte billetter udleveret.

Søndag 21.

1944: I Horsens Schalburgtage-ødelæggelser i nat. 125 patrioter føres til Neuengamme.

Tirsdag 23.

1944: I Kolding er mange forretninger og store virksomheder i nat ødelagt ved Schalburgtage.

Torsdag 25.

1943: General Eisenhower udn. til chef for de allierede invasionsstyrker. Danske skibe, der sejler i allieret tjeneste for Storbritannien, får ret til at føre Dannebrog.

Fredag 26.

1943: Stor bombesabotage på Aalborg bane-terræn. Al trafik indstillet i dag.

Lørdag 27.

1943: I Hjørring væltes DSB's vandtårn ved bombesabotage. - 1944: På Odense Stålskibsværft rammer et skud en arbejder, hvorpå alt arbejde nedlægges.

Søndag 28.

1941: Den tredje og fjerde faldskærmsjæger landsættes i Danmark. Dr. Bruhn, som dræbes ved faldet, og Mogens Hammer.

Mandag 29.

1943: Det danske politi i Århus nægter at udlevere drenge, der er blevet anbragt på optagelseshjem, til tyskerne, efter at de har stjålet forkleddnings-overfrakker fra lederen af det tyske politi.

Tirsdag 30.

1943: Revolverattentat mod folketingsmand Ole Bjørn Kraft, der såres i sit hjem med 4 skud. - 1944: En række forretninger i Kertemindes hovedgade ødelægges ved Schalburgtage.

Onsdag 31.

1944: Revolvermænd befrier fra Horsens Statsfængsel 15 politiske fanger, som hjælpes over ringmuren til ventende bil. Premierminister Churchill til den danske modstandsbevægelse: »Jeres modstand er en værdifuld indsats for Danmarks fremtid og lykke.«

Nazi-officeren Wagner har begået selvmord

Sao Paulo, 4/10. Den tidligere officer i det nazistiske SS og næstkommanderende i koncentrationslejren Treblinka, Gustav Franz Wagner har begået selvmord i sit hjem i Sao Paulo i Brasilien, oplyser de brasilianske myndigheder.

Wagner, der fik tilnavnet »udyret«, var anklaget for at have udryddet flere hundrede tusinde jøder i koncentrationslejren. Han kom til Brasilien i 1959, hvor han boede i 19 år, før han blev anholdt efter oplysninger fra nazijægeren Simon Wiesenthal, der genkendte ham på et billede fra et ny-nazistisk møde i Rio de Janeiro.

Trods udleveringsbegøring fra Vesttyskland, Polen, Israel og Østrig nægtede den brasilianske højesteret at udlevere ham med den begrundelse, at anklagerne mod ham var blevet forældede.

Wagner forsøgte siden sin løsladelse at begå selvmord fire gange. Hans sidste forsøg skete i november sidste år, da det brasilianske TV viste serien Holocaust om nazisternes udryddelse af jøder under den anden verdenskrig.

Vi bringer her et billede, der for nogen tid siden er tilsendt os. Det viser norske og danske kz-fanger efter befrielsen, formentlig i Sverige. En dansk fangekammerat har lånt det af en norsk kammerat og sendt det til os, bl.a. for at få opklaret, om nogle af læserne kan genkende nogle af de afbillede fanger. Vi modtager altså gerne oplysninger om navnene på fangerne på billedet. Samtidig efterlyser vi den kammerat, der sendte os billedet, idet hans brev er blevet forlagt hos redaktøren. FT

Interviewet med Bob Ramsing

Vi skylder at oplyse, at interviewet i vort blad for oktober med Bob Ramsing skyldtes redaktør Johs. Rasmussen, Vejle. Dette stod i manuskriptet, men var ved en beklagelig fejl ikke kommet med ved sætningen.

Islands Brygge/ Theresienstadt

De danske jøders deportation til Theresienstadt blev på 35-års dagen for befrielsen fejret på Københavns Rådhus. Her fremsagde sceneinstruktør Sam Besekow en gribende beretning, skrevet i 1979 af *Kamma Andersson*, der i 1943 boede på Islands Brygge i København og her oplevede, hvorledes hendes veninde og skolekammerat Klara blev deporteret til Theresienstadt.

Vi har af *Kamma Andersson* og Theresienstadtforeningen fået tilladelse til at optrykke beretningen, som vi her bringer, let forkortet.

Min barndoms gade var uden snorkler og sving. Den strakte sig snorlige mellem Amager Fælled og havnekajen ved Islands Brygge. Mine barndoms gader var fredelige, næsten billøse gader og ufarlige legepladser. Det var arbejdersgader, fulde af arbejderbørn, som boede i de lange rækker af 6-etagers husblokke.

Rekreative områder havde vi nok af. Amager Fælleds herlige vildnis og Christianshavns vold. Men det var på gaden og specielt i gården, vi levede det meste af vores liv. Det var her, vi legede og sloges, byggede snehuler og kæmpede med andre gårde om juletræerne. Det var her, vi tegnede hinkeruder med gipsgebisser fra tandteknikerens skraldebøtte, dansede til lirekassens hivende orgeltoner og savens vibrerende hvin. Det var i gården, de handlende falbød varer, og her blev holdt fastelavnsfest.

Det var også her, ejendommens jødiske beboere en gang om året opstillede en træhytte, som de pyntede med grene og kviste, hvorefter de spiste derinde med levende lys på bordet. Lovsalsfesten var en skik, vi misundte dem. Eventyragtigt og smuk syntes vi, den var, og vi

stimlede sammen for at få et glimt af de festklædte, snakkende og glade mennesker, og af mændene med de sorte kalotter.

- Der var altid liv, men ikke altid glade dage i de små lejligheder. Vi boede tæt og vidste meget om hinanden. Der var folk, der skændtes, der var fulde mænd og brudte ægteskaber. Indimellem var der folk, der døde, og børn, der blev født, sommetider endda uden for ægteskab. En enkelt gang var der nogle, der fik væggelus, og det var slemt. Der var også de fine, som troede, de var noget, og det var værre. Og der var de hellige. Enhver havde særpræg, problemer, sin egen hudløshed at værne om. Fattige var vi alle, og netop derfor følte vi ikke fattigdommen ret meget.

- Til mit særpræg hørte mit ravjyske. Jeg kom som 6-årig til hovedstaden. Det var ikke nogen spøg at begynde i en københavnsk 1. klasse med et sprog som mit. Min bedste veninde var jøde og gik ikke i skole om lørdagen. Derimod gik hele familien på 6 medlemmer tur hver lørdag i deres pæne tøj. At det var Synagogen i Krystalgade, der var målet, forstod jeg først senere. I sabbaten tændte og slukkede de ikke selv for gas og lys. Det blev gennem nogle år mit hverv. Det var jeg stolt af og følte det som en tillids-erklæring.

Min veninde og jeg var det, man kalder uadskillelige, sammen hver dag og delte glæde og bekymring med hinanden. Vi havde begge vores særpræg, som alle andre børn havde deres. Alle var vi udsat for drillerier. Men for min veninde skulle hendes særpræg blive skæbnsvangert.

- Der kom krig og besættelse, og der kom arbejdsløshed og yderligere smalhans. Min far blev arbejdsløs ved en arbejdsulykke, der ødelagde hans ene hånd. Men trods bekymring og marginemad var varmen og trygheden i mit hjem urokelig. Det samme var vores tro på, at hvis man var et ordentligt menneske, blev man også ordentligt behandlet. Det blev der først rokket ved en oktoberdag 1943, da lynet slog ned.

Islands Brygge var et kvarter, hvor vi fik besættelsesmagten på nært hold. Kvarteret var »omringet« af tyske soldater: På Artillerikasernen, på Våbenarsenalet i Thorshavnsgade, ved havnen og senere på Politiskolen. Skolevejen over Amager Fælled blev spærret, så vi måtte

en lang omvej. Stien passerede nemlig den tyske støjsender, der prøvede at forhindre os i at høre radio fra udlandet. Den blev bombet og saboteret gentagne gange, og stien blev spærret.

- Der var jævnlige skudepisoder, men også pudsige hændelser: En tysk soldat, der til vor fryd kørte løbsk i Egilsgade med hestevogn, toplastet med kød fra den slagter, der var kendt for at handle villigt med besættelsesmagten, men sjældent havde kødrationer til beboerne. Tyske soldater prøvede at kontakte os store piger, spændte ben for os, skubbede til os, gik i vejen for os — sikkert i sjov, men ubehageligt var det og bange blev vi.

I januar 1943 kom det engelske luftangreb på B og W. Ved den lejlighed blev sukkerfabrikken ramt, og der faldt bomber i flere ejendomme på Islands Brygge, kun 100 meter fra vor bopæl. Et par tusinde mennesker måtte evakueres til Hans Tavsens Kirke, Bergthora-Bio-grafen og til FDBs bombesikre rum.

- Men stadig var det noget, vi var fælles om, noget der ramte os alle. Endnu havde værnemagten ikke udpeget en bestemt gruppe som syndebug. Min bror, som var 21 år og gik på universitetet, havde talt om jødeforfølgelser andre steder og om den fare, de danske jøder måske snart ville være i. Men det var snak, vi ikke tog rigtig alvorlig.

Indtil den 1. oktober 1943, da han blev og ophidset kom hjem og sagde: »Nu sker det. De tager jøderne i aften eller i morgen. Mange er allerede flygtet. Vi må have fat på Klaras familie.« Min far og han gik over til min venindes familie og prøvede at overtale dem til at rejse eller i hvert fald overnatte hos os. Men faderen sagde: »De danske myndigheder vil ikke tillade, at der sker os noget. Vi er danske statsborgere.« — Han havde jo ret. Selv om den danske regering var gået af en måned tidligere, var tanken for utrolig: skulle danske familier, danske børn være nødt til at flygte fra deres hjem? Det kunne ikke være sandt. Det skete andre steder, men ikke her. Desuden havde familien ingen penge og endelig var det netop deres helligdag, det jødiske nytår. Overtalelsesforsøg var nytteløse.

Det blev aften, og vi var nervøse og rastløse. Vi lyttede efter lyde udefra. Det kunne ikke ske, i morgen ville alt være ved det gamle. Men da klokken var lidt

over otte, hørte vi biler og råb og vidste, at nu skete det. Vi så på hinanden med stive ansigter, min bror sagde dirrende: »Jeg løber derover«. Far søgte at holde ham tilbage, det var spærretid og forbudt at færdes ude. Men min bror smed skoene og løb på strømpesokker over gården. Mors øjne var sorte af angst. Kort efter kom han tilbage. »De var allerede inde i lejligheden, jeg kunne høre, de talte tysk.« Vi gik ind i mit værelse, som vendte ud mod gaden. Vi tændte ikke lys og rullede ikke ned, og så ned i mørket. Lidt senere kom en række stille skikkelser forbi. Vi vidste, det var dem, skønt vi kun kunne ane dem i mørket.

Da vi kom ind i den oplyste stue, var verden forandret, jeg lagde mit hoved på min mors skulder, og hun strøg mit hår.

Næste dag var det min venindes 14-års fødselsdag.

Jeg gik i skole, men alt var uvirkeligt. Hjemme sad jeg og stirrede ud i luften og græd med korte mellemrum. Otte dage efter skulle jeg konfirmeres, og jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle komme igennem det. Hvordan skulle jeg bekræfte min tro på Gud, som tillod at sådan noget skete?

Der gik rygter om, at dørene ind til deres lejlighed var sparket ind. Tre dage senere tog jeg mod til mig og vovede mig op til køkkendøren. Den slidte køkken-trappe, de gråmalede afslidte vægge, lugt af mad - alt var som det plejede.

- Døren var hel, og over den hang torarullen stadig. Der lå en laset måtte, og et par stumper papir. I tanker bøjede jeg mig og tog en papirstump op. Den var foldet sammen. Da jeg rettede den ud, så jeg, at det var hjørnet af en avis, og at der var skrevet nogle ord med blyant. Der stod: »Kære Kamma. Vi er taget af det tyske politi. Sig besked i skolen. Hilsen, Klara.« Jeg stod stille og læste og læste, om og om igen. Jeg kom til at ryste.

Da blev døren til opgangen åbnet, og trin lod på trappen, jeg tog mig sammen og med papirstumpen knuget i min hånd, gik jeg langsomt og søvngængeragtigt ned ad trappen, tværs over gaden, hjem til mig selv.

Nogle dage senere blev jeg konfirmeret og følte mig helt tom indvendigt.

(Afsluttes i næste nr.)

DE SIDSTE DAGE I DACHAU

I det østrigske fangeblad »Der neue Mahnruf« har vi fundet denne artikel, der er skrevet af den tyske Dachau-fange Adi Maislinger fra München:

— Under de allierede magters fremrykning i marts og april 1945 steg antallet af fangetransporter fra lejre, der allerede lå i frontområderne. De ankomende fanger var som regel i en skrækkelig tilstand, udhungrede og udmattede. For mange af dem kom, trods alle vore anstrengelser, enhver hjælp for sent. De døde...

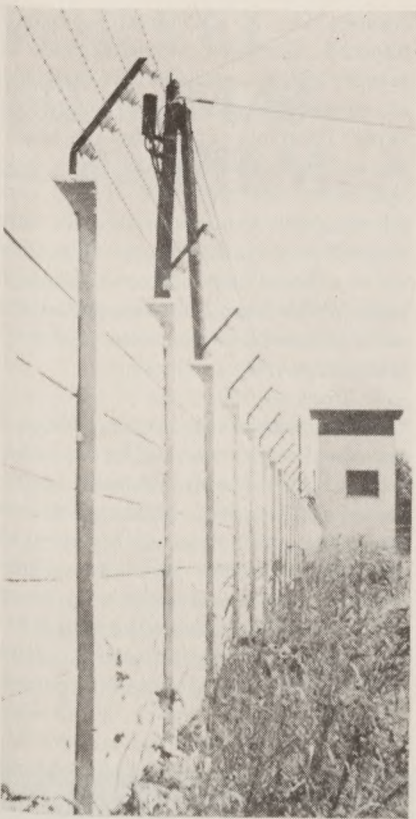
Lejren, der allerede længe havde været overfyldt, blev fra uge til uge stadig mere overfyldt. Den normale belægning havde været 6-7000 fanger. I april nåede vi op på 33.000. Blokkene (barakkerne) var fyldt til bristepunktet. I den sidste tid måtte tilmed nogle tusinde sove i fri luft. Ernæringen blev dårligere og dårligere fra dag til dag. Alt manglede, mad, tøj, tæpper, medicin... Derfor de mange dødsfald i de sidste dage og uger. Hertil kom så plettyfus, der rasede i lejren siden december 1944. Vi styrede bogstavelig talt mod katastrofen.

På den ene side de farer, som fremkaldtes af forholdene i lejren. På den anden side SS. Hvorledes ville de forholde sig? Ville de skyde? Vagternes ansigter var mørke og tillukkede. Rygterne jog gennem lejren:

»...Fangerne skal likvideres, inden amerikanernes ankomst... Lejren skal overtages af Røde Kors... o.s.v.« Hvad var sandt af disse rygter fra skjulte kilder?

- Vi, den politisk bevidste kerne, bestræbte os på at skaffe så sikre informationer som muligt gennem en lille illegal radiomodtager, som »elektrokommandoet« havde samlet delene sammen til. Også gennem den af os organiserede »Fange-efterretningstjeneste« fik vi nyheder. Vor opgave var at bekæmpe det opståede rygte-kaos. Gennem vor »efterretningstjeneste« fik vi kendskab til nogle telegrammer fra Himmler om slutfasen i lejrene.

I følge det første telegram skulle i Dachau de tyske og østrigske kommunister og Spanienskæmperne likvideres som de første.

Dachau: Pigtråd og fangevogtærtårn.

Det andet telegram gav ordre til evakuering af fangerne til Ötztal i Tyrol. Og det ville næsten betyde det samme som likvidering. Efter at Buchenwald-lejren den 11. april var blevet befriet, kom et nyt telegram med ordre til likvidering af alle fangerne. For ikke at opbidse fangerne yderligere, holdt vi denne oplysning tilbage. Situationen var meget alvorlig.

- Gennem systemet med fangernes selvforvaltning i Dachau var det muligt for os i et vist omfang at få modige kammerater og først og fremmest nogle med praktisk håndelag anbragt på vigtige poster som kapoer, blok- og revierpersonale, dog med undtagelse af lejrledelse.

Deres opgave blev det, i denne farlige situation med den største forsigtighed at give lejrledelsen, dvs. SS-officererne en fornemmelse af, hvilken fare de ville bringe sig selv i, hvis de næsten for øjnene af de fremrykkende amerikanere begyndte at udføre ordren til massakre. Vort ængstelige spørgsmål var: Ville det lykkes vore kammerater at overbevise kommandanten og hans SS-mænd om, at de ikke måtte eller turde gennemføre den vanvittige ordre?

De sidste dage

Så kom de sidste dage. Spændingen steg fra time til time. Om natten kunne man efterhånden høre den fjerne larm fra fronten. Vi hang dag og nat med høretelefoner i den hemmelige radio.

I de sidste 4 eller 5 dage var der ikke mere appel, men der rykkede stadig enkelte udekommandoer ud på arbejde. Frontens fremrykning gjorde SS'erne mere og mere nervøse og usikre. En række af dem var rædselsslagne. De benyttede sig af lejrligheden til at stikke af, når de som vagter var sendt ud af lejren med en arbejdskommando. Og fangerne gjorde naturligvis det samme. Det må her nævnes, at en del af indbyggerne i Dachau, trods den store fare de udsatte sig for, hjalp vore flygtende kammerater med at skjule sig.

- Onsdag den 25. april 1945 kom der ordre til, at 15.000 af fangerne kl. 19 om aftenen skulle afmarchere til bjergene i 1500-mands grupper med en halv times ophold mellem hver gruppe. Det var en alvorlig og ufordelagtig ændring i situationen, ikke mindst da ordren hovedsagelig omfattede de fanger, der kom fra østlige nationer. Resten skulle foreløbig blive tilbage i lejren. Men i transportgrupperne var også en del misliebige tyskere, østrigere og Spaniensfrivillige, deriblandt også jeg selv.

Vi spurgte os selv: Hvad betyder nu det? Hvad har man for? Hvorfor skal vi bort?

- Men vi måtte gøre klar til afmarch. Det var klart, at der lå et eller andet djævelskab bag. Jeg blev selv anbragt i marchkolonnen II som saniteter sammen med to russiske læger. Præcis kl. 19 marcherede de første 1500 fanger, næsten alle tyskere, ud gennem porten. Alle var klar over, at de under marchen måtte benytte enhver mulighed, der bød sig, til at forsvinde i skovene.

Marchgruppe II, som jeg hørte til, bestod overvejende af tyskere, østrigere og spanioler, skulle afgå kl. 19.30. Men der blev en forsinkelse, så gruppen først kom gennem porten en halv time senere. Kort tid forinden kom min kommandofører og sagde til mig, at jeg og de to læger ikke skulle med i kolonnen, men skulle gå med en senere kolonne.

Det var i mellemtiden blevet mørkt. Afmarchen trak ud, og i stedet for 10 marchkolonner kom kun 5 af sted. Det var blevet midnat, og yderligere afmarch blev afblæst.

- Således blev 7.500 fanger, deriblandt jeg og de to læger, tilbage i lejren. Den ene af lægerne var først for et par uger siden stået op efter et tilfælde af plettyfus og var meget svag, og han var glad for, at han kunne blive tilbage, så vi forsvandt hurtigst muligt tilbage til vore barakker. Næste morgen ventede vi igen, hvad ville der ske? Skulle vi videre, eller blev vi her...? Vi blev.

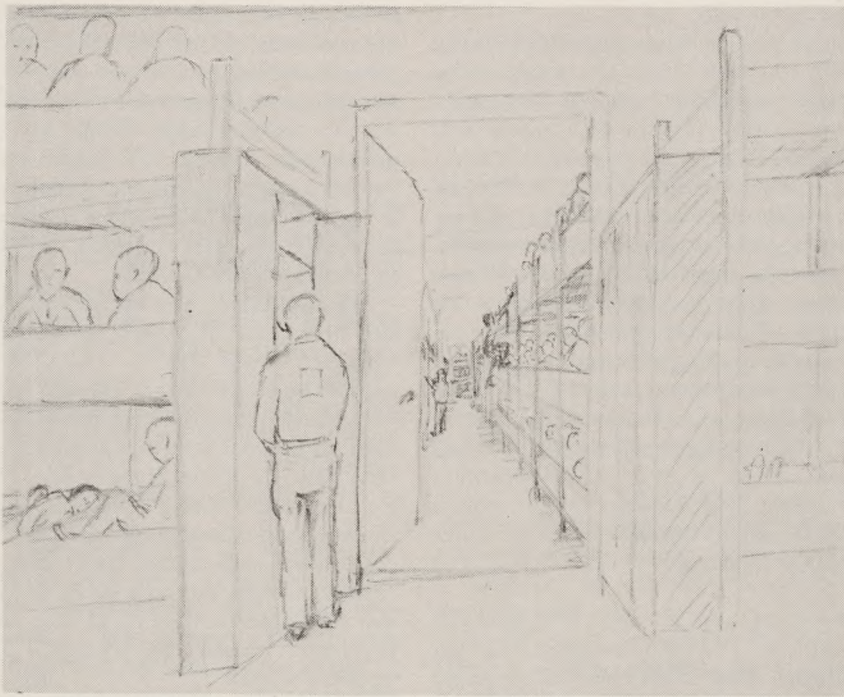
Jeg vidste, at kammeraterne Karl Riemer og Nikolaus Hausner (to pålidelige

A.P. Møller

**I arbejde på de syv have
- under den
svyttakkede stjerne**

MÆRSK

Sovesal i fangeblok i Dachau. 2-3 fanger sov i hver kasse. Tegning af P. Mahler

kommunister) fra vor illegale lejrorganisation havde fået pålagt at rykke ud med en arbejdskommando, som de så skulle flygte fra og søge at slå sig igennem til amerikanerne.

Og amerikanerne kom stadig nærmere, vi anslog nu, at de var godt 40 km fra lejren. De organiserede grupper i lejren, naturligvis også de udenlandske fanger, opretholdt indbyrdes så nær kontakt som muligt.

Så kom den 28. april

Klokken 5 morgen lyttede vi til den illegale radio og opfangede parolen: »...Arbejdere, nedlæg arbejdet, bønder, jag SS-erne bort, jernbanefolk, lad togene stå, soldater, slut jer til de allierede...«

Vi hørte disse opråb hver halve time fra kl. 5 om morgenen til kl. 10.30. Så kom der pludselig igen den nazistiske overborgmesters stemme, dr. Fiehler, München, med de sædvanlige trusler og fraser om at holde ud. Men samtidig hørtes skud og panserstøj fra byen Dachau. Hvad betød det? Hvad skete der udenfor? Overrasket spurgte vi hinanden: Er amerikanerne mon allerede i Dachau? Er der et panserslag i gang? Det kunne ikke passe. Gennem radioens meldinger regnede vi med, at fronten stadig måtte være 30 km borte.

• Selv om der ikke mere holdtes appel i lejren, var vi fuldstændig isoleret og fik

intet at vide ude fra. Dog, nogle timer senere blev det fortalt, at der var gadekampe i byen. Hvad skete der?

De morgenlige radio-opråb var fra »Frihedsaktion Bayern« (dr. Gerngross), og var blevet hørt i hele Bayern. Vore kammerater, der i løbet af den sidste tid var stukket af fra udekommandoerne og havde skjult sig i Dachau, havde sluttet sig sammen med en gruppe antinazister i byen Dachau og besatte rådhuset i nogle timer, indtil SS rykkede frem kl. 10.30.

Dagen og den følgende nat forløb i en utrolig spænding. Der var ikke mere tale om at sove. Således begyndte den 28. april. Da det blev dag, opdagede vi, at de hidtidige SS-vagter med undtagelse af Untersturmführer Wimmer var borte. Vi kiggede på vagttårnene. Hvad var det for SS-mænd? Det var SS-mænd, der havde siddet i arresten, sågar enkelte, der var dømt til døden. Sandsynligvis var de lovet friheden, hvis de ville påtage sig likvideringen.

• Disse SS-mænd stod nu sværtbevæbnede i tårnene, med skudklare maskingeværer rettet mod os. Fangerne måtte blive inde i barakkerne. Kun vort fangepolitit og nogle fangefunktionærer fra vor selvforvaltning måtte færdes uden for barakkerne. Fangepolitiet skulle hindre plyndringer o.l. inde i lejren.

De mange kriminelle fanger og knapheden på levnedsmidler havde forøget

risikoen for, at kriminelle og udisciplinerede elementer kunne begynde at plyndre lejrens lagre. Det ville skabe kaos, og det ville give SS anledning til at skyde. Foreløbig var det nok det klogeste, at opretholde roen. Det var en enig opfattelse, der blev delt af alle vore udenlandske kammerater, også vore sovjetiske og spanske kammerater, der var de militært mest erfarne. Vi havde jo ingen skydevåben. En storm på tårnene måtte ske med de bare næver, og det ville være desperat.

• Fronten kom stadig nærmere. Minutterne sled sig nervøst og forventningsfuldt af sted. Endnu udstedte understormføreren ordre. Maskingevæerne var stadig rettet mod os. Spændingen var på bristepunktet. Vi holdt nær kontakt med alle de »ansvarlige«. Jeg havde kontakt med flere sovjetiske kammerater. I min arbejdskommando var flere russere, deriblandt en ingeniørlejtant Alex Katschenko. Ved ca. 17.15-tiden havde jeg en samtale med ham ved lejrens østlige side, hvor vi drøftede, hvad vi skulle stille op, hvis SS i sidste øjeblik ville likvidere os med maskingevæerne. Midt under samtalen hørte vi pludselig støj fra vestsiden, hvor vagthuset var. Alex råbte... »Ado, kom...« og stak i løb mellem barakkerne til lejrgaden, og jeg bagefter ham. Da vi nåede derhen, så vi — jeg troede ikke mine egne øjne — 3-400 fanger, der jublede, lo og skreg. Midt imellem dem en amerikansk soldat, der blev kastet i luften, så hans hjelm røg af. Vi var fri...

Jeg stod som naglet fast, jeg kunne næsten ikke fatte det.

BLOCK 19 DACHAU

Tegning af Bröbeck.

VOR VEJ TIL 5. MAJ — PÅ FILM

F.O.F. aftenskole i Aalborg havde torsdag den 16. 10. det første af fire møder med titlen »Vor vej til 5. maj«.

Fhv. købmand Jes Jessen viste sin film — med episoder fra hele besættelsestiden — begyndende med tyskernes ankomst den 9. april 1940 og indtil KZ-fangernes ankomst til Fredericia i 1945.

Det var en film, der giver et godt indtryk af, hvad der skete under besættelsen. Størstedelen omhandlede begivenheder i og omkring Aalborg, men også billeder fra steder rundt i landet, hvor der var sket ting af interesse.

Mange af billederne var set før, men samlet og levende gør de et større indtryk og kalder mange minder frem, som

man for længst havde glemt.

Der var billeder af tyske flyvere den 9. april over Aalborg, tyskernes besættelse af strategiske punkter og afspærringer, billeder af sabotage af virksomheder, der arbejdede for tyskerne, samtidig billeder af schalburgtage af teatre, biografteater, aviser og hele gader i Aalborg, Århus, København og jernbanesabotage o.s.v.

Man må sige, at Jes Jessen har været vågen og opmærksom på de ting, der skete omkring ham, og helt ufarligt har det heller ikke været for ham at tage filmene, da det jo var forbudt at fotografere. Han har måttet benytte mange forskellige metoder for at få sine billeder, for eksempel fotografere ud gennem en brevsprække i døren, fra et tagvindue eller med apparatet gemt på brystet for næsen af tyskerne.

Kopier af filmen opbevares på Det kongelige Bibliotek, København.

Richard Lund

Frode Toft berettede om en studietur til Stutthof, hvor tre af Stutthofforeningens bestyrelsesmedlemmer havde haft adgang til at se en række akter fra lejrens SS-arkiv.

-t

ANDESPIL

Det årlige andespil afholdes tirsdag den 25. november kl. 19.30 i marketenderiet, Mitchellsgade 19, 5. sal (ved Politortorvet). Medlemmer af andre fangeforeninger er hjerteligt velkomne.

Bestyrelsen

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Fra mødet i hovedbestyrelsen

Formanden, Oskar Verner, indledte med mindeord for Gestapofangernes landsformand Ove Lembcke, der nylig var afgået ved døden.

Formanden blev bemyndiget til at indkalde det fælles forhandlingsudvalg til møde i november. Udvalget består nu af Oskar Verner (Sachsenhausen), Hans Andersen (Buchenwald), Jacob Jensen (Neuengamme), Poul Brandt (Theresienstadt) og Sven Seehusen (Frihedskampens Veteraner).

Der var enighed om, at udvalget især bør beskæftige sig med spørgsmålet om enkeerstatningerne. Endvidere må den for nylig vedtagne ændring af den norske erstatningslov inddrages i drøftelserne.

Der foreligger desuden en henvendelse fra Aalborg om en gruppe søfolk, der under vanskelige forhold opholdt sig i det fjerne østen under krigen og som tilsyneladende har været udsat for en tem-

melig dårlig behandling. Der var enighed om at undersøge de nærmere omstændigheder i denne sag.

Poul Nielsen berettede om mødet i det fælles bladudvalg. Der havde været enighed om fra nytår at forhøje abonnementsprisen til 40 kr. årlig. Og der havde på mødet været fuld anerkendelse af, at bladsamarbejdet forløber til fuld tilfredshed for begge organisationer, og at dette også gælder samarbejdet mellem de to redaktører. Det oplystes, at bladet fortsat har ca. 2.500 betalende abonnenter, hvortil kommer et mindre oplag til brug for redaktionen og ekspeditionen.

Axel Lauritzen meddelte, at Gestapofangerne holder ordinært repræsentantskabsmøde på Nors Hovedgård i november. Der har i september været holdt et uformelt møde mellem formændene for de jyske afdelinger og repræsentanter for den udtrådte sjællandske forening.

Oskar Verner gav en kort redegørelse om huset på Anholt.

Hans Andersen oplyste, at Buchenwaldklubben holder det traditionelle andespil på Uranienborg i Mitchellsgade den 25. november.

Arnold Jensen gav oplysning om et feriehushold på Als.

Generalforsamling

Buchenwaldklubben afholder generalforsamling tirsdag den 27. januar 1981 kl. 19.30 i marketenderiet på politistationen, St. Kongensgade 100. Dagsorden ifølge vedtægterne.

Forslag, som ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest 8 dage forinden.

BESTYRELSEN

STIFTELSESFEST

Buchenwaldklubben fejrede sin 35-års stiftelsesfest den 19. september 1980. Festen, hvori deltog 67 personer, blev afholdt i roklubben Skjolds udmærkede lokaler i Svanemøllebugten.

Kassereren, Johs. Damsgård, bød som formand for festudvalget velkommen ved en velkomstdrink, hvorefter man gik til bords og spiste en dejlig middag med diverse vine.

Under middagen talte klubbens formand, Hans Andersen og gav herunder en kort oversigt over klubbens historie, særlig dens tilblivelse og dens virke gennem årene.

Han omtalte videre de 5 æresmedlemmer, klubben gennem årene har udnævnt og om årsagerne dertil. Af disse 5 æresmedlemmer er kun 2 nulevende, nemlig Soltoft, der deltog i festen, og Julsgård Larsen, der var indbudt til fe-

sten, men som af helbredsmæssige grunde havde måttet sende afbud.

Forinden havde formanden omtalt kransenedlægningen på Bispebjerg Kirkegård, ved Mindevæggen på Politigården og ved Mindetavlen over grev Folke Bernadotte samme sted, der havde fundet sted om formiddagen, og sluttede med, at klubben på den måde havde hædret de afdøde kammerater, men at resten af aftenen var helliget de levende kammerater, der nu var samlet til fest, og han håbede, at alle ville medvirke til, at resten af aftenen fik et festligt præg i kammeratligt samvær.

DEN FREMTIDIGE VIRKSOMHED

Han omtalte endvidere de tildels planlagte aktiviteter, klubben tænkte at gennemføre i den kommende sæson, der ville begynde med andespillet i november, generalforsamling i januar, medlemsaften med damer og fællesspisning og tale af Reetz-Funder i marts, og endelig en udflugt til Bernadottegården i Roskilde i maj.

Senere omtalte han, at klubben havde ladet udarbejde et bomærke, der blev forevist, og det vil i stor størrelse blive ophængt på Nors Hovedgård, hvor andre fangeforeningers bomærke er ophængt, og bomærket vil i øvrigt blive anvendt på klubbens brevpapir. Bomærket har som hovedmotiv Pigtråden, som i vores emblem, opsat på grøn baggrund, og det omkranses af ordet Buchenwaldklubben i sort og med sort kant. Bomærket blev modtaget med klapsalver.

Soltoft havde ordet og supplerede formandens tale.

Sekretæren overbragte en hilsen fra Jægerlund, der var tilmeldt til festen sammen med sin hustru, men som havde måttet sende afbud, da han på grund af hjerneblødning var indlagt på Sundby Hospital.

Sekretæren havde besøgt Jægerlund om formiddagen. Han var i bedring og ved godt mod, og han ventede snart at komme hjem.

Fru Lisbeth Steen Hansen, der som enke efter klubbens æresmedlem revisor Steen Hansen, var klubbens gæst ved festen takkede for, at man havde tænkt på hende ved at invitere hende med til festen, som hun havde glædet sig til at deltage i.

Efter hovedretten underholdt sangerinden Raquel Rastenni og hendes pianist, Steen Holkenov med sang og mu-

sik, hvilket gjorde stor lykke. Der blev »sunget med« og klappet voldsomt, under og efter de enkelte numre, og selskabet ville nødtigt slippe dem.

Efter middagen samledes man om kaffebordene, hvorefter musikken spillede op til dans, der gik livligt indtil kl. 24, da hele det gode arrangement sluttede.

BESTYRELSEN

ERHVERVSHÆMMEDE

ESBJERG

Generalforsamling

Der indkaldes til den årlige generalforsamling torsdag den 11. december kl. 19 i centret, Skolegade 53.

Dagsordenen omfatter beretning, valg og drøftelse af indkomne forslag. Måske vil man også komme til at drøfte kontingentet, der hidtil har været 25 kr.

Efter generalforsamlingen er der frit samvær med deltagelse af de pårørende.

Der erindres om møderne den første torsdag i måneden og sammenkomsterne den 4. torsdag.

GESTAPOFANGERNE

GESTAPOFANGERNE

Som bekendt har interne uoverensstemmelser medført, at Sjællandsafdelingen har udmeldt sig af landsforeningen og etableret sig som en selvstændig forening. På initiativ af den tidligere landsformand Børge Jensen og Frode Toft blev der i september afholdt et uformelt møde i København. I mødet deltog foruden indbyderne formændene for de tre jyske afdelinger og repræsentanter for Foreningen af Gestapofanger på Sjælland.

Børge Jensen bød velkommen og redegjorde for tankerne, der havde ført til initiativet og sagde derefter bl.a.:

»Hvad er det, der skiller, og hvad er det, der forener? Her er det nok især det første spørgsmål, der trænger sig på. En af de væsentligste ting bag den opståede splid er vel spørgsmålet om repræsentantskabets sammensætning. Her må nok alle bøje sig for, at repræsentationen skal ske i forhold til lokalafdelings størrelse. Det bør nok også accepteres, at formand og næstformand vælges fra hver sin landsdel.

Det må stå fast, at afdelingerne er

suveræne, og at det er det lokale arbejde, der er grundlag og berettigelse for vore foreninger.«

Børge Jensen understregede videre, at der her var tale om et uformelt møde, der intet kunne vedtage og som ikke skulle fortabe sig i debat om fortiden.

Det må herefter blive op til hver enkelt afdelings bestyrelse og medlemmer at afgøre, hvilke muligheder der er for fremtidigt samarbejde.

Efter at de enkelte mødedeltagere havde udtalt sig, resumerede Børge Jensen de faldne udtalelser således:

Randers afdeling går ind for en vedtægt, der fastsætter en ledelse med repræsentanter i forhold til medlemstallet.

Aalborg afdeling lægger hovedvægt på det lokale arbejde og foretrækker et system med en snæver landsledelse, men uden et egentligt repræsentantskab.

Århus afdeling vil støtte bestræbelserne på et fortsat samarbejde i landsforeningen og er rede til at trække sine tidligere forslag tilbage.

Den sjællandske afdeling vil fortsat være en selvstændig forening, men er villig til et praktisk samarbejde.

RANDERS

Nyvalg af formand

Torsdag den 17. september havde foreningen ekstraordinær generalforsamling. Den daværende formand, nu afdøde arkitekt, Ove Lembcke, havde efter drøftelse med bestyrelsen indkaldt til mødet, idet der i bestyrelsen havde været tvivl om proceduren for valg på den ordinære generalforsamling i februar 1980. Endvidere ønskede formanden på grund af svigtende helbred at gå af som formand, men da han ikke selv kunne være til stede, bød Sigfred Jensen velkommen.

Under hensyn til den aktuelle situation havde samtlige medlemmer af bestyrelsen stillet deres mandater til rådighed. Efter valg af dirigent og protokolfører, blev formandens skriftlige kommentarer og protokollen fra den ordinære generalforsamling oplæst, og dette gav anledning til udveksling af synspunkter.

Regnskabet og beretningen om foreningens blomsterkasse blev godkendt.

Under punktet valg blev Else Axelsen Drejer, Randers, valgt som ny formand. Denne foreslog derefter, at bestyrelsen blev udvidet fra hidtil 5 medlemmer til 7. Forslaget blev motiveret med, at man

fandt det hensigtsmæssigt med så bred en repræsentation som muligt for foreningens medlemmer, uden at man dog fik så stor en bestyrelse, at den blev uarbejdsdygtig. Forslaget blev vedtaget.

Derefter blev fra den tidligere bestyrelse følgende genvalgt: Sigfred Jensen, Randers, Erik Andersen, Mellerup, Jenny Fuks, Randers, og Else Bentzen, Randers. Nyvalgt blev: Albert Rasmussen, Randers, og Henning P. Dalgaard, Ulstrup.

Efter valg af suppleanter og revisorer afsluttedes aftenen med et samvær omkring en bid mad.

Det blev endelig meddelt, at foreningens traditionelle julemøde vil blive afholdt på restaurant MUNKEN, mandag den 8. december.

GESTAPOFANGERNE SJÆLLAND

indbyder hermed sine medlemmer til en kammeratskabsaften og julefest fredag den 5. december 1980 kl. 18.00. Der serveres luksus gullasch med kartoffelmos, dessert og kaffe for en pris af kr. 42,00. Der bliver levende musik til dansen bagefter. Foreningen giver tilskud.

Tilmelding senest den 27. november til Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse.

Festen holdes i Nyrospgade 24, 6. (Politistationen). Der er elevator.

SMIDSTRUPHYTTEN

Det er nu tidspunktet at tænke på udlejningen af Smidstruphytten for 1981.

Huset har i 1980 været optaget hele året allerede fra februar, hvor sneen lå højt omkring huset. Kammeraterne er meget begejstrede for opholdet, der er blevet dem tildelt, og vi får megen ros for det dejlige hus.

Er du tidligere koncentrationslejr-fange, og er du medlem af Gestapofangerne Sjælland, kan du søge om et ophold på 8-14 dage. Der er 4 sengepladser. Huset er gratis at låne, men kassereren Bernth Johanneson modtager gerne et beløb for elektriciteten, efter hvad man kan afse. Hvis huset ikke er optaget af Gestapofangerne Sjælland, kan andre foreningers medlemmer under Sammenslutningen søge om et ophold.

Skriv hvilken forening I er medlem af, hvilken koncentrationslejr I har siddet i, og hvornår I kunne tænke jer at få huset. Husk at skrive telefonnummer.

Sommerferien er forbeholdt fanger med skolesøgende børn.

Skriv et brev til Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, inden den 1. februar 1981.

50'ERNE FRA PORTA

Nyvalg af formand

Den 35. generalforsamling afholdtes i København søndag den 14. sept. i Kastellet. Der var mødt 18, mens 15 havde fremsendt hilsener, der oplæstes ved sammenkomsten. Man kan på den måde følge med i, hvordan det går alle kammeraterne.

Man samledes under uret på Københavns Hovedbanegård kl. 10.30, hvorefter man i det smukke efterårsvejr lagde en krans ved monumentet ved Helligåndskirken og to buketter i Ryvangen. Det var første år, det reducerede blomsterprogram praktiseredes. Man besøgte naturligvis også henrettelsespladsen.

I sin indledning talte formanden, oberst Nils Berg, over temaet: Hvorfor gør vi egentlig det her? Samles år for år, mindes de døde, holder generalforsamling? Er det for de dodes skyld? Er det for vor egen skyld? Er det for andres skyld? Svarene kan vel være forskellige for de enkelte. - Foreningen har i det forløbne år ikke mistet medlemmer. Formanden udtalte til slut et ære være de tidligere dodes minde.

Af formandens beretning kan i øvrigt nævnes følgende:

Bestyrelsen havde indfriet løftet fra sidste år om at indsende en ajourført fortegnelse over gravstederne. Denne muliggjorde, at man individuelt kunne sende blomster til gravstederne på vor mindedag, hvis man ikke fandt, at det reducerede program dækkede ens egne ønsker.

Formanden meddelte, at det var hans sidste generalforsamling som formand efter 11 års funktion. Den siddende bestyrelse var enig om, at hans afløser skulle være Vincent Lind.

Nørholm foreslog at mødes også andre steder end i København. Som sidste år afvistes forslaget, idet der er en overvejende stemning for, at Helligåndskirke-mindesmærket og Mindelunden var væsentlige - måske de væsentligste - led i vore årlige møder.

Regnskabet udviste et driftsunderskud på 979,25 kr., men dette billede vil vende næste år, idet det reducerede blomsterprogram vil betyde en besparelse på over 2000 kr.

Næste års generalforsamling afholdes hos Erik Budde den 13. sept. Årskontingentet på 50 kr. gælder fortsat.

Bestyrelsen har konstitueret sig således: Nils Berg, Åge Christensen, sekretær, Kristen Kjeldsen, Vincent Lind, formand, Henning Vagn Petersen, kasserer.

NEUENGAMME

BESØG FRA OLDENBURG

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme får i dagene 19.-21. november besøg af fire unge tyskere fra Oldenburg, der arbejder sammen med organisationen af tidligere Moorsoldaten. De unge arbejder bl.a. med oprettelsen af et »Dokumentations- und Informationszentrum zu den KZ-Emslandlagern«. De unge tyskere vil bl.a. besøge Museet for Danmarks Frihedskamp 1940-45 samt Det kgl. Bibliotek, og de er interesseret i at tale med gamle fanger, der har været i Dalum og Versen.

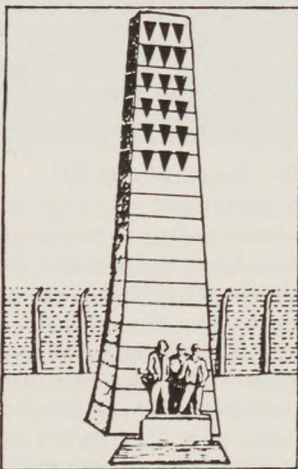
FANEINDVIELSE I BELGIEN

Vor belgiske broderorganisation »Amicale Nationale des Prisonniers Politiques et Ayants-Droit du Camp D'Extermination de Neuengamme« fejrede 35-års dagen for vor befrielse med en faneindvielse i Bruxelles den 25. oktober i år. I forbindelse med faneindvielsen blev der afholdt en mindegudstjeneste, hvor pastor Dubuis celebredede messen. Pastor Dubuis er selv gammel fange fra Neuengamme. Der var i øvrigt modtagelse af overborgmesteren på rådhuset i Bruxelles, og om aftenen var der kammeratlig sammenkomst. Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme var repræsenteret ved højtideligheden ved foreningens sekretær N. O. Køster.

Kammeraternes Hjælpesfond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

SACHSENHAUSEN

INTERNATIONALT MØDE

Fra den 24. til den 26. september 1980 holdt sekretariatet for Den internationale Sachsenhausen-komité (ISK) møde i Perpignan i Frankrig.

Deltagerne i mødet var: De valgte medlemmer af sekretariatet og gæsterne kom fra Sovjetunionen, Polen, Forbundsrepublikken Tyskland (BR D), Den Tyske Demokratiske Republik (DDR), Danmark, Holland, Østrig, Spanien, Tjecoslovakiet, Frankrig og Luxemburg.

Sekretariatet behandlede følgende:

1. Forberedelse af ISK, plenarmøde i april 1981 i Vellach i Østrig.
2. Den tilspidsede internationale situation og forøgede atomkrigsfare.
3. Man drøftede muligheden for at forbedre forbindelser med den yngre generation fra de antifascistiske modstandskæmpers rækker.

Mødet besluttede at sende en udtalelse til Helsinkideltagernes konference, den såkaldte Madrid-konference, i hvilket det, i 18 nationale, europæiske Sachsenhausenforeningers navn indtrængende anbefaler virksomme skridt til afslutningen af kaprustningen og op-hør med at opbygge nye atom-raketsystemer.

Det blev vedtaget, at de tilsluttede nationale Sachsenhausenforeninger skulle sende deres egne nationale regering skrivelser med henblik på Madrid-konferencen, affattet i overensstemmelse med hver stats særlige forhold til afrustnings- og atomproblemer.

Oskar Verner

FOTOGRAFIER FRA KRIGENS TID

Frihedsmuseet efterlyser fotos fra krigens tid. Rundt om i landet ligger sikkert i skuffer og andre gemmer billeder, der risikerer at forsvinde ved dødsfald og flytning. Hvis man ikke selv af særlige grunde ønsker at bevare dem, vil Frihedsmuseet meget gerne have dem, og om muligt helst med oplysning om situationen, tidspunktet og personerne på billedet. Har man filmen til billeder, er de mindst lige så velkomne.

Frihedsmuseets adresse er: Frihedsmuseet, Churchillparken, 1263 København K. (Churchillparken er anlagt ved Gefionspringvandet).

NYT VÆRDIFULDT MATERIALE

Frihedsmuseet har fået en enestående samling plader med optagelser af radio-udsendelser under besættelsen fra dansk, svensk, engelsk og tysk radio. En gave på 20.000 kr. fra Tuborg-fondet gjorde det muligt at få pladerne. De er indspillet under krigen af direktør Aage Snehedvig, der som hobby lyttede og optog de mange udsendelser.

Samlingen er på 350 plader med taler, radioavis, beretninger og situationer fra frihedskampen og en række særmeldinger fra den engelske radio BBC. Museets leder, Jørgen H. Barfod, betegner samlingen som et værdifuldt historisk kildemateriale.

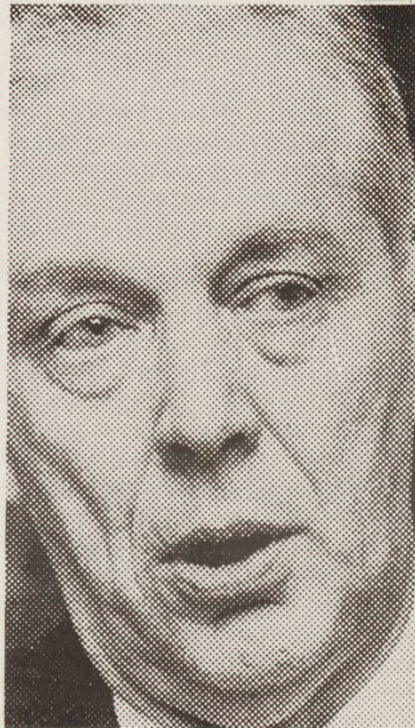
MINDEORD

OVE CH. LEMBCKE

Efter nogle ugers svær og håbløs sygdom er arkitekt Ove Ch. Lembcke, Sjøellandsgade 28, Randers, død på Central-sygehuset, to måneder før han ville være fyldt 67 år.

Ove Ch. Lembcke var til sin død formand for Landsforeningen Gestapofangerne, en post han havde bestridt i en årrække med en aldrig svigtende interesse og ildhu for at varetage de tidligere fangers interesser. Samtidig var han formand for Randers-afdelingen, men trak sig tilbage på en ekstraordinær generalforsamling i begyndelsen af måneden. På det tidspunkt var den sygdom, Lembcke havde måttet slås med de senere år, brudt ud igen, og han var ikke i stand til at deltage i generalforsamlingen og nyde det samvær i kammeraternes kreds, han satte så højt.

Ove Ch. Lembcke var fra København, men havde virket i Fredericia, da hans

Ove Ch. Lembcke.

deltagelse i illegalt arbejde førte til arrestation. Han blev sendt til Frøslevlejren, og den 15. september 1944 var han med på den første store transport af fanger, som blev deporteret til koncentrationslejren Neuengamme ved Hamborg. Under resten af krigen opholdt han sig dels i denne lejr, dels i en af Neuengammes udekommadoer. I fysisk henseende var kz-tiden en hård belastning for Ove Ch. Lembcke, men han var psykisk stærk og altid parat til at opmuntre og puste nyt håb i kammerater, som var ved at give op under presset. Han var et ualmindelig fint menneske og en god kammerat, siger medfanger fra Neuengamme.

For en snes år siden kom Ove Ch. Lembcke til Randers. Han havde en tegnestue i Brødregade og viede sine kræfter til den og til det fangeforeningsarbejde, som havde hans hjerte i så rigt mål.

Viggo Torstensson

OVE LEMBCKE

Formanden for Landsforeningen Gestapofangerne, arkitekt Ove Lembcke, Randers, er død, 65 år. Lembcke var ikke rask i de seneste år, og i foråret blev han alvorligt syg, denne gang så alvorligt, at det blev døden.

Ove Lembcke var aktiv i modstandsbevægelsen i Sydjylland, hvor han var tilsluttet en Frit Danmark-gruppe. Her havde han bl.a. samarbejde med faldskærmsmanden Møller Christensen og kommunisten Ib Nørlund, der begge flere gange overnattede i hans lejlighed.

I december 1943 blev Lembcke taget af Gestapo og alvorligt mishandlet under forhørene på »Staldgården« i Kolding, bl.a. af den berygtede Gestapomand Naujock, og blev senere overført til Kolding arrest, hvor han i tre måneder sad lænket i håndjern i enecelle. Senere gik turen til Vestre Fængsel og efter tre ugers ophold i Frøslev med på den første fangetransport til Neuengamme.

Ove Lembcke har beklædt en række tillidshverv, bl.a. i den konservative vælgerforening og var i en årrække bestyrelsesmedlem i Kammeraternes Hjælpesfond, ligesom han oprindeligt var med til at udforme ideerne om Bernadottégårdene.

Gennem en årrække har han været landsformand for Gestapofangerne, et hverv der ikke altid var hverken let eller

taknemligt, og han havde netop på grund af det svigtende helbred besluttet sig til at fratræde som formand.

Vi skylder ham en tak for hans aktive indsats i modstandskampen og for hans arbejde i fangebevægelsen. Vi har mistet et retlinet menneske, en god kammerat og mange af os har mistet en god ven.

FT

Laurits Jauert

I september døde jord- og betonarbejder Laurits Jauert, Århus, 83 år. Selv om han aldrig trængte sig i forgrunden, var han både før og efter krigen et kendt og respekteret ansigt i den århusianske arbejderbevægelse. Han blev arresteret i 1941, kom til Horsørød, hvorfra han i 1943 blev deporteret til Stutthof. Og vi, hans fangekammerater, vil huske og mindes ham som den trofaste kammerat han var og som altid forstod at bevare en sindig jysk ro og en rank og værdig holdning selv i de værste tider. Æret være hans minde.

FT

Prinsesse Anne

Prins Georgs hustru, prinsesse Anne, døde i oktober i London, 62 år. Hun blev bisat fra den engelske kirke i København. Ved den efterfølgende højtidelighed ved familiegravstedet på Bernstorfshøj paraderede fire fangeforeningers faner (Dachauklubben, Gestapofangerne, Neuengammeforeningen og Stutthofforeningen). Prins Georg deltog som bekendt som danske Røde Kors-officer i hjemtransporten af KZ-fanger med de hvide busser fra Svensk Røde Kors og fra Jyllandskorpset, og han var formand for den danske Bernadottéfonds bestyrelse.

FT

ERLING KIÆR

Bogbindermester Erling Kiær, Helsingør, blev knap 77 år. Under besættelsen havde han nogle mildt sagt spændende år - på egen risiko, men udelukkende til andres bedste. Han sejlede et betydeligt antal jøder, frihedskæmpere og allierede flyvere til Sverige gennem sin tilknytning til organisationen »Syklubben«, som i 1943-44 reddede et større antal mennesker fra at falde i tyskerens hænder.

Selv gik han under navnet Øresunds Pimpernel. Til en begyndelse havde han anskaffet sig en gammel færgebåd, men

den blev udskiftet med en 33 knob speedbåd. Med den alene gjorde han 146 ture over sundet og reddede 2000 mulige ofre fra Gestapo. At han også tog posten med, var i den forbindelse kun en detalje. Han nåede dog selv at opleve tortur og se tyske fangelejre fra indersiden.

Om sine oplevelser skrev han bogen »Med Gestapo i Kølvanet«. Erling Kiær var svensk konsul i Helsingør.

Svend Aage Christensen

Aalborg 17/10. Svend Aage Christensen er død, lød det i går her på centret, Østerbro 38, Aalborg, og vi var alle tydeligt berørt af denne meddelelse.

Svend var stamgæst her, når vi holdt åbent hus, og han befandt sig godt her, derom er ingen tvivl. Vi følte alle, som kom til at kende ham, en stor karakterstyrke bag hans temmelig svage ydre. Og det var et ganske rigtigt indtryk, idet beretningerne om hans virke under besættelsen er mangfoldige, ligesom respekten for hans stejle holdning under gestapoforhørene var stor.

Vi føler det derfor som en ære, at Svend har udbedt sig, at kammeraterne fra De Erhvervshæmmede forestår hans bisættelse.

Af en kammerat, som kendte ham særdeles godt og samarbejdede med ham »dengang« har vi fået oplyst, at Svend allerede i 1942 var stærkt engageret i fremstilling og fordeling af illegale blade. En kort overgang var han af arbejdsanvisningen sendt på flyvepladsen, men han fandt hurtigt selv noget andet, fordi arbejde for »værnemagten« ikke huede ham. Fra bladarbejde gik Svend hurtigt over i våbeninstruktion, og det optog ham snart så meget, at han ikke havde tid til andet.

Han blev gruppeleder og var ved sin arrestation delingsfører i 6. kompagni. Han blev anholdt i marts 1945 og forhørt under umenneskelig hård tortur. Svend røbede intet, skønt han vidste alt om Aalborg Vestbys militsgrupper, som han selv for en stor del havde rekrutteret.

Svend blev sendt til Frøslev, hvor man gjorde alt for ham, men det kunne ikke undgås, at han til sin død led under følgerne af torturen, og han måtte gå med krykker de sidste år, han levede.

Her fra foreningen udtaler vi et: Æret være Svend Aage Christensens minde.

A. J. Jørgensen (Åbo)

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 Kbh. K. (01) 14 04 31.

Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lilian Olsen, Max Gritzman, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt og Richard Andersen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.

Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Kbhv. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.

Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Kass.: Villy Lauridsen, Rørsangervej 66, 2400 København NV (01) 10 03 09.

Socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre (01) 75 00 67.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 53, 6700 Esbjerg, åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Midlertidig næstform.: Erik Beerman, Toldbodgade 61, tlf. (01) 14 04 31.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Århus afd.: Tonny Johansen, Hangovej 2, 8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrupvej 219, 8900 Randers. (06) 42 17 70.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER PÅ SJÆLLAND:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Kass.: Axel G. Nielsen, Spangevej 36, 8700 Horsens. (05) 62 24 50.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Max Gritzman, N. Sogade 49, 1370 Kbh. K.

Kass.: Birgit Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

Nors Hovedgård: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Bakken 10, Nors, 7700 Thisted (07) 98 11 95. Henvendelse: Alex Binnebalde, 7700 Thisted (07) 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Gestapofangerne på Sjælland. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse (02) 48 56 74.